

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในตำบล คลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยที่ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อประกอบ การเรียนรายวิชาการศึกษาดูชีวิต และการพัฒนามนุษย์สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (Lifelong Education and Human Development for Special Target Population) ของนักศึกษาหลักสูตร ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ซึ่งมีสถานภาพเป็นผู้ร่วมวิจัย ดังนั้น การทำวิจัยจึงก่อเกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ที่ไม่ยึดเพียงทฤษฎี การสอนในห้องเรียน เรียนจากปรากฏการณ์ สถานการณ์ วิถีชีวิตของผู้คนหลากหลายไม่มีในตำรา ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้าง นักวิจัยรุ่นใหม่ นอกจากนี้ผลการศึกษายังประโยชน์ต่อชุมชนทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยแรงงาน กลุ่มเด็กและ เยาวชน และกลุ่มคนพิการในฐานคิด ประสพการณ์ ความต้องการ ปัญหา การพัฒนาศักยภาพที่แตกต่างกัน อีกทั้งมีแนวร่วมที่เป็นเครือข่ายชุมชน สถาบัน หลากหลายประเภทสร้างความประทับใจอันทรงคุณค่าทาง การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของคณะวิจัยซึ่งเป็น นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการให้ข้อเสนอแนะ กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูล ผู้ประสานงาน องค์กร สถาบันประกอบด้วยเทศบาลตำบล คลองโยง มหาวิทยาลัยมหิดล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองโยง ศูนย์ดำรงชีวิตอิสระ ซึ่งให้ความร่วมมือ อย่างดียิ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ งบประมาณบางส่วนจากเทศบาลตำบลคลองโยงคณะผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่ง

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริณา จิตต์จรัส)

หัวหน้าโครงการวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพชุมชนและศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะประกอบด้วยกลุ่มคนต่างวัย และกลุ่มคนพิการในตำบลคลองโยง และ 2) จัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะประกอบด้วยกลุ่มคนต่างวัยและกลุ่มคนพิการในตำบลคลองโยง

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา เทคนิค A-I-C (Appreciation Influence Control) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้าน เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงประกอบด้วย กลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 30 คน กลุ่มคนวัยทำงานจำนวน 15 คน กลุ่มเด็กและเยาวชน จำนวน 20 คน และกลุ่มคนพิการจำนวน 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะแต่ละกลุ่มมีดังนี้

กลุ่มผู้สูงอายุ

กลุ่มผู้สูงอายุตั้งเป็นชมรมชื่อลีลาวดีสีขาว อยู่ภายใต้การดูแลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองโยง1(รพ.สต.) มีสมาชิกจำนวน 195 คน พบกันวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ 3 ของเดือน มีการจัดกิจกรรมด้านการออกกำลังกายโดยเจ้าหน้าที่รพ.สต.และการรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน ปัญหาสำคัญที่พบเกี่ยวกับสุขภาพได้แก่มีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) เกินเกณฑ์ โคเลสเตอรอล และ ไตรกลีเซอไรด์ สูง ปวดข้อ ปวดเข่ารับประทานยาลูกกลอน ยาต้ม และยาหม้อ เพื่อรักษาโรคและบำรุงร่างกาย ไม่ออกกำลังกาย เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน และความดันโลหิตสูง กลุ่มมีความต้องการการออกกำลังกายประกอบดนตรีไทย (ดนตรี, กีฬา) การนวดแผนโบราณ และงานประดิษฐ์ ศักยภาพของกลุ่มคือมีความสามัคคี มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน เล่นดนตรีไทย มีการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในการดูแลตนเองด้านอาหาร อวัยวะสำคัญ และการพับผ้าเช็ดหน้า

กลุ่มคนวัยทำงาน

กลุ่มคนวัยทำงานเป็นกลุ่มสมาชิกสหกรณ์บ้านคลองโยง พบกันที่โรงเรียนสว่างอารมณ์ ตามวาระของการประชุมสหกรณ์ ปัญหาที่พบว่ามีรุนแรงและต้องการแก้ไข คือ เรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าวปน คือ ข้าวติดเป็นข้าวที่ไม่ได้ให้ผลผลิต เมื่อสัมผัสจะร่วงออกจากรวง ขึ้นปะปนกับข้าวดี ทำให้ได้ผลผลิตน้อยหรือบางแปลงอาจไม่ได้ผลผลิต นับวันจะมีปัญหาและความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่มีการแก้ไขโดยการใส่โซดาไฟ และใช้เครื่องตัดหญ้าตัดออก เสียเงินและแรงงานมากแต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาให้หมดไปจากแปลงนาได้อันเป็นปัญหาทั้งในระดับรายบุคคลและชุมชนที่เผชิญอยู่ ศักยภาพของกลุ่มพบว่า มีแกนนำที่มีความรู้ในพื้นที่ ช่วยเหลือให้การประสานงานเป็นไปอย่างดี เกษตรกร

ทุกครัวเรือนอยู่ในพื้นที่ได้รับโฉนดชุมชน ทำให้มีพื้นที่เกษตรกรรมเป็นของตนเอง มีความร่วมมือมีส่วนร่วมให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรมและการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือตนเองและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ สภาพชุมชนเป็นเขตปริมณฑลมีการคมนาคมสะดวกและตั้งอยู่ใกล้แหล่งความรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ความรู้ กับผู้นำ และเกษตรกรรายย่อยเกี่ยวกับพันธุ์ข้าว และปัญหาข้าวดีด ซึ่งเป็นแนวทางการทดลองพื้นที่สาธิตการปลูกข้าวป้องกันข้าวดีด และการนำข้าวดีดมาแปรรูปเป็นข้าวยาคุ

กลุ่มเด็กและเยาวชน

สภาพเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านวัดมะเกลือที่เข้าร่วมโครงการเด็กมะเกลือพิทักษ์รักถิ่นส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านวัดมะเกลือ จะมีเพียงร้อยละ 30 ที่มีบ้านเรือนอยู่นอกเขตหมู่บ้าน แต่ที่อยู่บ้านใกล้เคียง สามารถเดินหรือขี่จักรยานมาร่วมกิจกรรมที่วัดมะเกลือทุกวันอาทิตย์ การแบ่งเขตการปกครองเป็นหมู่บ้านไม่ใช่สิ่งสำคัญมากไปกว่าการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ความสนุกสนาน การมีเพื่อนและการนำความรู้ที่ได้มาใช้อย่างประโยชน์ จำแนกเด็กเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กเล็กระดับชั้นประถมศึกษา และกลุ่มเด็กโตระดับชั้นมัธยมศึกษา มีจำนวนเฉลี่ยครั้งละ 20 คน สลับไปๆ มาๆ หากนับรวมทุกคนที่ผ่านกิจกรรมแล้วมีจำนวน 60 คน เด็กส่วนใหญ่เรียนอยู่ที่โรงเรียนวัดมะเกลือ สภาพครอบครัวร้อยละ 70 อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ที่เหลือร้อยละ 30 อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่เป็น ปู่ย่า ตายาย พ่อหรือแม่เดี่ยว อาชีพที่พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองคือรับจ้าง ค้าขาย มีสมาชิกอาศัยอยู่ด้วยกันจำนวนเฉลี่ย 5 คน ฐานะของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่เด็กสะท้อนเป็นภาพของชุมชนเรื่องยาเสพติด ร้านเกมส์ และการพนัน สิ่งที่ผู้ปกครอง พ่อแม่ห่วงลูกหลานก็คือการถูกล่อลวงเข้าสู่วงจรเหล่านี้โดยไม่รู้ตัว ความต้องการที่ผ่านมามีความต้องการเพียงการอ่านออก เขียนได้ เล่นดนตรี วาดรูป ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านร่างกายเท่านั้น ในความคิดของชุมชนต้องการพัฒนาชุมชน จิตอาสา และการเรียนรู้วัฒนธรรม เด็กสามารถอ่าน เขียนได้บ้างในเด็กโต เด็กบางคนเคยผ่านโครงการมีคุณค่าน้อย มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดมะเกลือเป็นแหล่งเรียนรู้ ผู้ปกครอง พระ และชุมชนสนับสนุนให้ความร่วมมือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้แก่ นักวิจัยน้อยเรียงร้อยภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เฒ่าเล่าขาน ลูกหลานเรียนรู้ เชิดชูบ้านมะเกลือ เด็กพาเดิน เพลิดเพลินเรียนรู้สิ่งดีๆ ที่มีอยู่ และจัดทำทัศนศึกษาที่วัดขนอน (หนังใหญ่) พิพิธภัณฑ์วัดม่วง และพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งสยาม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

กลุ่มคนพิการ

กลุ่มคนพิการในตำบลคลองโยงที่ลงทะเบียนมีจำนวนทั้งหมด 101 คนจำแนกเป็นการพิการทางกาย การได้ยิน ทางจิตใจ ทางสติปัญญา การมองเห็น และพิการซ้ำซ้อนพบว่าคนพิการวัยแรงงาน (อายุ 16-59 ปี) มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60.39 และมีความพิการทางกายสูงถึงร้อยละ 37.7

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเครือข่ายกันจำนวน 5 รายเป็นพิการทางการได้ยินทั้งหมด และมีบางรายที่ความพิการซ้ำซ้อนคือพิการทางจิตร่วมด้วย คนพิการในครอบครัวนี้ได้รับเงินยังชีพคนละ 500 บาทต่อเดือน แต่ยังมีความต้องการการดูแลคุณภาพชีวิต มีคนพิการที่สามารถรับจ้างทำนาบัวได้มีเพียง 1 คน จากวัยแรงงาน 3 คน ที่เหลืออายุ 13 ปี ซึ่งพิการโดยกำเนิดเหมือนมารดาแต่พิการซ้ำซ้อนทั้งด้านร่างกายสติปัญญาและการได้ยินจึงไม่สามารถช่วยเหลือตนเองและอีกรายอายุ 6 ปีเรียนหนังสือชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนโสตศึกษานครปฐม พื้นที่คลองโยงถือเป็นตำบลที่มีทรัพยากรด้านการฟื้นฟูที่พอเพียงระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร โรงพยาบาล ศูนย์การศึกษาพิเศษ นอกจากนี้ยังมีงบประมาณด้านการพัฒนาฟื้นฟูคนพิการผ่านหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และมูลนิธิ กิจกรรมการเรียนรู้ได้ให้คำแนะนำผู้ดูแลคนพิการระหว่างการเยี่ยมบ้าน จัดทำแผนพับความรู้เรื่องพระราชบัญญัติสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับของคนพิการ และแผนพับความรู้การป้องกันความพิการรายบุคคลและชุมชน

Abstract

This participatory action research aimed to 1) study community conditions and the target group's potentiality consisting of different age groups and disabilities in Khlongyong sub-district and 2) conduct learning management of each of the different age groups and disabilities in Khlongyong sub-district.

Data was collected by content analysis, synthesis, and A-I-C (Appreciation Influence Control) technique. Questionnaire and interviews were used as research tools. Purposive sampling method was used with 30 elders, 15 working age group people, 20 youngsters, and 5 people with disabilities. Descriptive statistics was used for analyzing the contents.

The findings for each target group are as follows:

Elders

The name of the group was Leelawadee. It was under the supervision of Khlongyong Health Promotion Hospital. There were 195 members. They met every Sunday of the third week of each month. Activities included exercises for hospital officials and having lunch together. The health problems found were the BMI was higher than cholesterol, high triglyceride, Arthralgia, knee pain, and taking traditional medicine to cure diseases and for the strength, lack of exercises, chronic diseases such as diabetes, hypertension. They needed exercises such as Thai music dance, Thai traditional massage, and inventions. The potentialities of the group were harmony, knowledge of the community, ability to play Thai musical instruments, learning management of self-prevention on diet, body parts, and handkerchief folding.

Working-Age Group

This working-age group consisted of members of Ban Khlongyong's co-operative store. They met at Sawang-arom school when they had meetings at the co-operative store. The serious problem found and solution needed was the lack of good rice seeds. They made less produce because of the weedy rice. The problem was getting more and more serious. Now the farmers tried to solve the problem by adding caustic soda and used the lawn mower to cut them. They wasted a lot of budgets and labors but still could not get rid of problems from the paddy fields. It became both

individual and community problem. The potentiality of the group was that they had knowledgeable people in the area who assisted and helped with coordinating work. Every family had their own land title deed. Therefore, they had their own land to do the farming. They cooperated and took part in activities to help solve the problem in the community. They were enthusiastic to help themselves and join in activities. The community was in the suburb with convenient transportation. It was located close to knowledge resources which could be easily accessed such as Mahidol University. There was a provision of knowledge to leaders and farmers about good rice seeds and problems of weedy rice and its processing.

Youngster Group

The children from Ban Wat Maklua village participated in the project. They lived in Ban Wat Maklua. Only 30 per cents were living outside the village, in neighboring villages. They could walk and ride bicycles to join the activities at Wat Maklua every Sunday. The administrative division of the village was not more important than the participation in learning activities, having fun, making new friends, and bringing knowledge into practice. The children were divided into two groups: primary and secondary levels. The average of 20 children participated in each session with a total of 60 children who got pass in the activities. Most of the children studied at Wat Maklua School. Seventy percents were living with their parents. Another 30 percents were living with their grandparents or single parents. The parents' jobs were workers and sellers. There were 5 members living in each family in average. Their economic status was in the middle class. The problems from children were drugs, online games, and gambling. The parents were worried that their children would be lured into those bad circles. The needs were to be able to read, write, play music, swim which were only physical development. They wanted to develop the community, do volunteering work, and learn culture. Some young adults were able to read and write. Some children were trained in being young guides. The learning center was at Wat Maklua Museum with the supports from parents, monks, and the community. The learning activities included young researchers, elders telling stories to youngsters, Ban Maklua support, walking tour by the children, and educational tour at Wat Khanon, Wat Muang museum, and Siam Wax museum in Photharam, Ratchaburi province.

Disabilities Group

There were 101 people with disabilities who had registered in Klongyong sub-district. The disabilities consisted of body, hearing, mind, brain, eye and multiple disabilities. Most of the people with disabilities were found in working- age group at 60.39 percents. Body disabilities were found at 37.7 percents. The sample group included 5 people with disabilities who were relatives. They all had hearing disabilities. Some of them had both multiple disabilities and mental disabilities. Each disabled in this family received 500 baht as a living support budget per month, but he still needed more life quality caring. There was only one from three people with disabilities who could work as a worker in lotus fields. The rest was a 13 year old girl who was born handicapped like her mother. She also had body, brain, and hearing disabilities. She could not help herself. Another girl was 6 years old and studied in kindergarten 2 at Sotesueksa school, Nakhonprathom. Klongyong is the district that had enough resources that supported habilitation such as personnel, hospitals, and special study center. There were also some budgets to rehabilitate those with disabilities from government departments and foundation, learning activities for people who looked after the disabled when visiting their houses. There were brochures about law and rights for people with disabilities and brochures regarding prevention from being disabled for individuals and community.

This research is part of students' study in doctoral degree program in Long Life Education and Human Development for Special Target Population. It is research-based which aims to develop new generation researchers for the future.